

9e JAARGANG
NUMMER 7
AUGUSTUS 1973

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

DAAD EN GEDACHTE

**Orgaan gewijd
aan de problemen
van de zelfstandige
arbeidersstrijd**

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE
bijdragen

Red. en am.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam-W.
Postgiro 307695

A C H T E R D E C O U L I S S E N V A N H E T P A A S B E S T A N D

"Heel het vakbewegingsoptreden in
het voorjaar van 1973 was een theater-
stuk. Het 'paasbestand' vormde van dat
theaterstuk het laatste bedrijf."

"DAAD EN GEDACHTE", juni 1973.

Met bovenstaande woorden besloten wij twee maanden geleden een nabeschouwing over het beleid van de Nederlandse Industriebonden in de aan gebeurtenissen zo rijke periode tussen begin februari en ongeveer half april. Toen de drie industriebonden op de 17e van de laatstgenoemde maand een wapenstilstand afkondigden, leek over al hetgeen er vooraf was gegaan het doek definitief gevallen. Wij konden op dat moment niet vermoeden, dat het nadien nog tweemaal op zou gaan. Wat de toeschouwers daarmee vergund werd, was een kijkje achter de coulissen. In twee fasen - eerst op de 19e mei (de voor ons juni-nummer bestemde nabeschouwing was toen al afgesloten), vervolgens op de 4e juni - werden de geheimen onthuld, die de prikacties in de metaal- en de aangekondigde acties in de zuivel zo zorgvuldig voor het oog verborgen hadden moeten houden. Wat het publiek te zien kreeg was een aantal van de voornaamste acteurs, zonder hun masker en in hun werkelijke gedaante.

Voor ons bevatte het tafereel geen al te grote verrassingen. Wij keerden ons tevoren reeds tegen de opvatting van het weekblad "De Groene", dat de afkondiging van het "paasbestand" een "ernstige verstoring van de ontwikkeling" zou zijn geweest. De bonden, zo betoogden wij, betrokken in februari een schijnpositie, die hen in staat stelde, de bij hun leden bestaande onvrede te kanaliseren. Zij wilden daarmee, aldus onze zienswijze, voorkomen dat de arbeiders zich buiten het gareel zouden begeven. Was er naar de mening van "De Groene", sprake van een doorkruising van "het samenspel" met de arbeiders, wij karakteriseerden de houding van de vakbeweging als een sa-

menspel met de ondernemers. Juist op dat samenspel met de ondernemers is sedertdien het volle licht gevallen.

Bijzonder helder gebeurde dat op de avond van maandag 4 juni in de achterzaal van café "De Koornbeurs" in Heerenveen. De vier districten van de Agrarische- en Voedings Bedrijfsbond van het NVV in Friesland belegden daar een gezamenlijke vergadering, die de bedoeling had aan het lagere kader wat meer inzicht te verschaffen, zowel in datgene wat zich allemaal had afgespeeld rond het aftreden van voorzitter Sake van der Ploeg, als in de daarvoor voor de bond geschapen situatie.

Het verband met de acties van de Industriebonden zal onze lezers nog wel duidelijk voor ogen staan. In het mei-nummer van ons blad hebben wij er aandacht aan besteed 1). Op het moment dat de prikacties in de metaalnijverheid nog in volle gang waren richtten de zuivelbonden een ultimatum aan diverse bedrijven in hun sector. Het leek er op, alsof zich binnen enkele dagen ook dáár stakingen zouden voordoen, indien de ondernemers zich niet bereid zouden tonen aan de eisen van de bonden tegemoet te komen. De ultimata gingen op vrijdag 13 april de deur uit. Op zaterdag 14 april verklaarde Van der Ploeg in de televisie-uitzending van "Brandpunt", dat "het hem een zorg zou zijn, waar de melk zou heenvloeien". Achtenveertig uur later, op de avond van maandag 16 april, verklaarde hij in Avro's "Televisier", dat hij uit de boot was gestapt. Hij had voor het voorzitterschap van zijn bond bedankt, aangezien hij zijn medebestuurders niet had kunnen meekrijgen voor zijn zienswijze, dat "het mes van tafel moest". Met zijn stap werd een lawine in beweging gebracht. Dinsdag 17 april tekenden de zuivelbonden een akkoord met het ondernemerdom. Dezelfde dag nog reageerden de industriebonden positief op een verzoeningspoging van SER-voorzitter drs. J. de Pous. De sociale onrust in het land behoorde tot het verleden.

Op donderdag 19 april kreeg Sake van der Ploeg de gelegenheid zijn houding te verdedigen in een vergadering van het bestuur van de vakgroep zuivel van de A.B.V.-NVV. Toen ongeveer een week later de bondsraad vergaderde in Amersfoort kreeg hij die gelegenheid niet. Dat laatste feit vormde voor de vergadering in Heerenveen de directe aanleiding, zoals blijkt uit het voor ons liggende verslag van een op 14 mei in dezelfde plaats door de vier Friese districten gehouden bijeenkomst.

Het bewuste verslag - op 20 mei 1973 opgesteld door de districtsbestuurder R. de Roos in Tijnje - maakt er melding van, dat het Friese Bonds-kader het een grove fout achtte, dat Van der Ploeg niet in de Amersfoortse bondsraadsvergadering was gehoord.

"De manier", aldus het verslag, "waarop deze hele zaak in de bondsraad was afgedaan vond men betreurenswaardig en beneden alle menselijkheid; men was van mening, dat dit niet op een democratische manier was gebeurd en dat men op zijn minst het recht op hoor en wederhoor had moeten toepassen, om op die manier tot een menswaardiger beslissing te komen, want dat was toch het minste waarop S.v.d. Ploeg recht had na 28 dienstjaren bij de bond, welke een deel van zijn leven was geworden en waarin hij altijd heeft gewerkt met de gehele inzet van zijn persoonlijkheid, waarbij steeds zijn oog was gericht op de belangen van de leden..."

1) Men zie het artikel: "Sake van der Ploeg blies de kaars van Groenevelt uit" op pag. 12 van dat nummer.

De Friese zuivelarbeiders, die op 14 mei de koppen bij elkaar staken, kwamen tot de conclusie, dat "hoor en wederhoor" achteraf alsnog dienden plaats te vinden. Zij aanvaardden het voorstel, dat er een gespreksavond diende te worden gehouden, waarin zowel Sake van der Ploeg als zijn tegen-speler - bondssecretaris C. Schelling, die de c.a.o.-onderhandelingsvoerde - hun standpunt uiteen zouden moeten zetten. Die gespreksavond was het, die op maandag 4 juni des avonds tegen achten door de districtsbestuurder A. Seffinga werd geopend. Toen hij, niet zo heel ver meer van het middernachtelijk uur eindigde, was er van een Sake van der Ploeg, "wiens oog altoos gericht zou zijn geweest op de belangen van de arbeiders", nog maar nauwelijks iets over. Uit een even scherp als zakelijk requisitoir van bondsbestuurder Schelling kwam hij tevoorschijn als een man, die met de werkgevers uiterst nauwe betrekkingen onderhielden hun voortdurend in de kaart speelde 2).

ALS EEN GIETER.

Sake van der Ploeg is in de Heerenveense "Koornbeurs" als een gieter afgegaan. Nadat hem als eerste spreker het woord verleend was, verklaarde hij, dat hij zijn portefeuille ter beschikking had gesteld omdat iedere samenwerking met Schelling hem onmogelijk was geworden. In een op 12 april in Arnhem gehouden bestuursvergadering had deze hem er namelijk "geheel ten onrechte" van beschuldigd, dat hij geheel buiten de onderhandelingsdelegaties om, geheim overleg had gevoerd met werkgeversvertegenwoordiger Rinze Zijlstra. Hij herhaalde voorts de - eerder al tegenover een redacteur van "Het Parool" afgelegde - verklaring, dat de ultimata aan de 22 zuivelbedrijven door Schelling op zijn eentje zouden zijn verzonden, zonder dat hij, Sake, er ook maar iets van wist en ook buiten medeweten van de overige bestuurders.

"Als de roekeloze staking in de zuivel was doorgegaan, was het einde van de bond dichtbij geweest", riep Sake van der Ploeg. Hij beklaagde zich voorts over het feit, dat hij in de bondsraad niet was gehoord en meende zich zorgen over de toekomst te moeten maken "wanneer het meest fundamentele recht van een mens om gehoord te worden, voordat hij veroordeeld wordt, met voeten wordt getreden".

Sake van der Ploeg - die wij in mei j.l. als een "traditioneel vakbondsbestuurder" gekarakteriseerd hebben - deed in Heerenveen die karakteristiek alle mogelijke eer aan. Hij speculeerde nu en dan op sentimenten, hij wierp zijn 28-jarige ervaring als "argument" in het geding en hij stak soms oratorisch "vuurwerk" af, dat met het onderwerp van de avond weinig had te maken. Hij begon al vrijwel onmiddellijk met een persoonlijke verdachtmaking jegens Schelling, van wie hij zei, dat deze "altijd zichzelf zocht". Later echter noemde hij hem "een bekwaam onderhandelaar en een uitstekend bestuurder", maar "ongeschikt voor de leiding van een bond". "Bij de honderd meter horden", aldus Van der Ploeg, "is Schelling het eerst aan de eindstreep, maar dan liggen wel alle horden om!" Maar de slagen die Sake v.d. Ploeg zijn collega Schelling dacht toe te brengen, bleken toen deze eenmaal aan het woord kwam, even zovele slagen in de lucht te zijn geweest.

BETOOG MET FEITEN.

Beide inleiders hadden dertig minuten spreektijd. Sake van der Ploeg

- 2) De schrijver van dit artikel heeft de vergadering zelf bijgewoond. De beschrijving ervan berust op eigen waarneming. Red. D. & G.

ging er een kwartier overheen met een soms wat huilerig verhaal, dat in feite ging over de voortreffelijke Sake en de weliswaar heel goede, maar toch lang niet zo voortreffelijke Cees Schelling. Van der Ploeg was soms verward; hij was aan één stuk door uitermate zwak en vaag, met uitzondering dan van één punt, waarop wij aanstonds nog terugkomen. Hij schilderde zichzelf als de vermoorde onschuld, zonder voor zijn onschuld ook maar één bewijs op tafel te leggen.

Schelling had nauwelijks de volle dertig minuten nodig. Hij sprak niet over Schelling, maar over datgene wat zich, voorafgaande aan het ontslag van Van der Ploeg in het bestuur van de bond had afgespeeld. Hij zette feiten op een rijtje, feiten, die hij stuk voor stuk met bewijzen schraagde.

Schelling wees er op, dat Van der Ploeg niet "zonder hoor" "veroordeeld" was, doch dat hij zélf ontslag als voorzitter had genomen, nadat hem "geheime besprekingen met de werkgevers" waren verweten. Het "verweer" van Sake, dat dit een "valse beschuldiging" zou zijn, woof Schelling weg.

"Ik weet het", zei hij, "van werkgeversvertegenwoordiger Rinze Zijlstra zelf. Die heeft tegenover mij wóórdelijk verklaard: 'Ik kan er ook geen donder aan doen, dat Van der Ploeg sinds ik terug ben uit Zuid-Amerika aan mijn kop zeurt om te konkelefoezen over de zuivel-c.a.o.' 3).

Van der Ploeg's jammerklachten over de ultimata, die buiten hem om verzonden zouden zijn, noemde Schelling eenvoudig een "lachertje". Hij verklaarde: "Over de ultimata is uitvoerig in het bondsbestuur gepraat in aanwezigheid van Van der Ploeg. De tekst van het ultimatum is van Van der Ploeg. Er is zelfs geen komma in veranderd. Ik moet toegeven, dat ik één ding 'eigenmachtig' heb gedaan. In de tekst van Sake was sprake van een ultimatum, dat op 18 april zou aflopen. Daar hebben wij 20 april van gemaakt. Dat kón eenvoudig niet anders, omdat de ultimata op de ochtend van vrijdag 13 april nog altijd niet de deur uit waren, dus nooit meer voor het weekeinde bij de betrokken bedrijven zouden zijn. Dan zou die datum van 18 april eenvoudig belachelijk zijn geweest. Waar klaagt Sake eigenlijk over? Dat uiteindelijk, veel te laat om die datum van 18 april nog te kunnen handhaven, een ultimatum de deur uitging, dat hij notabene zelf had opgesteld? Het zou bepaald logischer zijn geweest, indien hij ons op een gegeven moment verweten had dat 'zijn' ultimatum nog altijd niet de deur uit was!"

LOGISCHE BEWIJSVOERING.

Schelling's bewering, dat het eenvoudig een verzinseltje van Van der Ploeg is, dat hij niet van de ultimata op de hoogte zou zijn geweest, bewijst hij niet alleen, door zijn medebestuurders als getuige aan te voeren. Hij bewijst haar ook met de logica der gebeurtenissen.

De ultimata gingen vrijdag 13 april de deur uit. Zaterdag 14 april vergaderde het bondsbestuur. Niet om te luisteren naar Sake's klacht, dat hij van de ultimata niet op de hoogte zou zijn geweest, maar om te spreken over

-
- 3) Sake was bondsvoorzitter, maar Schelling was aangewezen als onderhandelaar over de zuivel-c.a.o. Van der Ploeg had dus bepaald niet achter Schellings rug om met Zijlstra te "konkelefoezen". Van der Ploeg toonde zich tegenover Zijlstra veel mee-gaander dan onderhandelaar Schelling. Daar maakten de werkgevers uiteraard gebruik van. Toen Schelling protesteerde kwam Zijlstra met de geciteerde verontschuldiging. (Mededeling van Schelling in Heerenveen.)

de strategie van de staking, die geproclameerd zou worden als de werkgevers het ultimatum naast zich neer zouden leggen. Diezelfde avond sprak Sake in "brandpunt" 4). Niet over de ultimata, waarvan hij zogenaamd niets zou hebben afgeweten, maar over de dreigende staking.

BESLISSENDE ZONDAG.

De daarop volgende dag, zondag 15 april, is de beslissende dag geweest. "Sake van der Ploeg", aldus Schelling in Heerenveen, onder ademloze stilte, "belde die zondag de directeur van Nederlands grootste zuivelonderneming op om hem te vertellen, dat er een koersverandering zou komen. Er zou in het zuivelconflict een andere koers worden gevaren en de ultimata zouden worden ingetrokken. Mocht hij zijn medebestuurders niet met die koersverandering kunnen meekrijgen, dan zou hij, Sake, de portefeuillekwestie stellen."

Van der Ploeg: "Niets van waar!"

Schelling: "Het is wél waar en ik kan het bewijzen ook. Ik kan man en paard noemen. Je belde drs. Rien Timmer, de directeur van de CMC-Melk Unie en dat is mij verteld door drs. Timmer zélf, die mij ook woordelijk de inhoud van het gesprek heeft meegedeeld. Ik kon het eerst nauwelijks geloven, maar drs. Timmer zei mij: Meneer Schelling, het is de zuivere waarheid. Dacht je dat ik dat allemaal uit mijn duim zoog? Daar zitten de journalisten. Die kunnen het natrekken door bij drs. Timmer zélf informaties in te winnen. En als zij het niet natrekken, maar enkel maar in de krant zetten, dan kan drs. Timmer mij voor leugenaar uitmaken. Dacht je dat ik dat riskeren kon? Dat ik in het openbaar sprookjes zou kunnen opdissen?" 5)

De uit zijn stoel opgerezen Van der Ploeg gaat zwijgend zitten. Schelling gaat verder met zijn verhaal:

"Maandag 16 april kwam het bondsbestuur opnieuw in vergadering bijeen. Toen je medebestuurders er niets voor bleken te voelen het mes al vóór de besprekingen met de werkgevers van tafel te nemen, nam je ontslag. Dat moest je wel, om tegenover drs. Timmer je gezicht te redden. Je zat in een dwangpositie. Dat is de werkelijke reden, dat je ontslag genomen hebt!"

"Toen het ontslag van Sake van der Ploeg eenmaal op tafel lag", aldus Schelling, "werd er in het bondsbestuur afgesproken, dat het - in het belang van de aan de gang zijnde onderhandelingen - voorlopig niet naar buiten bekend zou worden gemaakt. Aan die afspraak heeft Sake van der Ploeg zich niet gehouden. Hij heeft Avro's Televisier gebeld en is maandagavond naar Hilversum gegaan om via het scherm het conflict in het bondsbestuur op straat te brengen..."

Van der Ploeg: "Niet ik heb Televisier gebeld, Televisier heeft mij gebeld. Ik weigerde eerst, maar toen hebben ze een auto gestuurd om me op te

-
- 4) Schelling vertelde in Heerenveen, dat hij voor die Brandpunt-uitzending was gevraagd, maar dat Van der Ploeg ging, nadat hij een brief aan Ad Langebent had geschreven. Toen Van der Ploeg dat ontkende, zei Schelling, dat men het maar aan Langebent moest vragen.
 - 5) De redactie van de "Leeuwarder Courant" heeft het nagetrokken. Drs. Timmer ontkende de lezing van Schelling niet.

halen en toen hebben ze me gewoon overgehaald om tóch te komen..."

Schelling: "Ik heb het van je goede vriend Henk Vredeling, die nu minister van defensie is geworden. Die zat bij jou, toen je thuis kwam uit de vergadering van het bondsbestuur en die heeft mij verteld, dat jij Televisier hebt gebeld..."

Van der Ploeg: "Wij hebben samen in het telefoonboek naar het nummer van Televisier gezocht 6), maar wij konden het niet vinden!"

Schelling: "Vredeling is zéér positief in zijn verklaringen."

Van der Ploeg: "Hij moet op dat moment een soort van geestelijke inzinking hebben gehad."

Schelling: "Het lijkt mij het beste, dat de journalisten dat dan maar schrijven. Overigens past het volkomen in de hele gang van zaken, dat jij eigener beweging naar Televisier ging. Je moest je aftreden wel bekend maken, opdat drs. Timmer zou weten, dat je precies gedaan had wat je hem had toegezegd. In ieder geval: je bent in de uitzending van Televisier geweest en je hebt - tegen de afspraak in - je aftreden bekend gemaakt. Bovendien - en daar heb ik óók bewijzen voor - heb je een uur nadat je was afgetreden Rinze Zijlstra opgebeld met de vraag of je ook de volgende morgen in het geheime overleg van de werkgevers moest komen."

GEEN FLAUWEKUL.

"Het is", aldus Schelling in Heerenveen, "bepaald geen flauwekul wat er allemaal gebeurd is. Zaterdag 14 april besloot het bondsbestuur onder voorzitterschap van Sake van der Ploeg unaniem dat er gestaakt zou worden als het overleg met de werkgevers niet voldoende zou opleveren. Nog geen 24 uur later zet Sake buiten ieders medeweten de zuivelarbeiders de dolk in de rug. Dat is met een beroep op 28 jaar trouwe dienst aan de bond eenvoudig niet goed te praten..."

Van der Ploeg antwoordde daarop met een verhaal, dat hij met drs. Timmer gepraat zou hebben over de Brandpunt-uitzending van de vorige dag. Niet hij zou Timmer, maar Timmer zou hém gebeld hebben, wat drs. Timmer tegenover de redactie van de "Leeuwarder Courant" heeft tegengesproken. Over een koerswijziging zou Sake van der Ploeg niet hebben gerept. Hij zou alleen maar hebben gezegd, dat er koppen zouden rollen omdat er binnen de bond zulke grote spanningen waren". Afgezien ervan, dat ook een dergelijke mededeling tegenover een werkgever natuurlijk "niet te pas" zou komen, klonk de lezing van Van der Ploeg weinig overtuigend. Ze werd in ijzige stilte aangehoord.

Cees Schelling vertelde de aanwezigen, dat de bestuurders van de AVB-NVV ook vóór de jongste ontwikkelingen al herhaaldelijk geconfronteerd werden met Van der Ploegs gebrek aan eerlijkheid en zijn kennelijk onbedwingbare lust om allerlei zaken achter de rug van zijn medebestuurders om in een onderonsje met de werkgevers te bekokstoven. Schelling vertelde:

"In persoonlijke besprekingen met Zijlstra had Van der Ploeg o.a. de vakantietoeslag al op een minimum van f 1100 laten liggen. Er is later ech-

- 6) 6) Van der Ploeg zocht blijkbaar zó maar een nummer op, zonder dat hij het wilde bellen! - Red. D. & G.

ter f 1200 uitgekomen. Achter mijn rug informeerde Van der Ploeg bij de werkgevers naar het verloop van de onderhandelingen. Als die zich beklagden over wat zij noemden 'mijn te hoge eisen', dan zei Van der Ploeg, zoals hij tegenover VVZM-voorzitter Hupkes heeft gezegd: 'Dan heeft Schelling mijn opdracht niet uitgevoerd'. Dat weet ik van Hupkes zelf, want die kwam er natuurlijk weer mee bij mij."

Over de oneerlijkheid van Van der Ploeg vertelde Schelling:

"Wat nu gebeurd is was gewoon de druppel die de emmer deed overlopen. Toen destijds het conflict ontstond tussen Groenevelt en Harry ter Heide, stond Sake van der Ploeg achter Ter Heide, ik daarentegen was het meer eens met Groenevelt. Sake van der Ploeg ontwierp een circulaire aan onze bondsleden, waar ik het natuurlijk niet mee eens was. Om mij tot zijn standpunt te overreden, zei Sake: 'Waar maak je je toch druk over Cees? Arie Groenevelt is het met de inhoud van mijn circulaire volledig eens. Nu ben ik goed bevriend met Stan Poppe van de Industriebond en die belde ik op om hem te vragen, of hij er niet voor kon zorgen, dat Groenevelt mij eens belde. Binnen een kwartier had ik Groenevelt aan de lijn. Toen ik hem mijn probleem voorlegde, antwoordde hij: 'Nou, zeg maar tegen Van der Ploeg, dat hij liegt door zijn donder heen, want ik heb die circulaire van hem zelfs nooit gezien!' Als Sake het over horden heeft, die ik tegen de grond zou lopen, dan kan ik dit opmerken: hij heeft de onderhandelingsdelegatie voortdurend in de wielen gereden en bij de onderhandelingen hebben er door zijn toedoen een heleboel horden op mijn pad gestaan, die ik niet mócht omlopen!"

Een poging van Van der Ploeg om, pochend op zijn ervaringen als stakingsleider bij de "Ommelanden", Schelling als "broekje" in een hoek te duwen heeft weinig succes. Schelling antwoordt: "De staking bij De Ommelanden is ruim twintig jaar geleden en de maatschappij is daarna niet blijven stilstaan. Bovendien: dat was een staking bij één bedrijf. Nu ging het om vele acties bij verscheidene bedrijven tegelijkertijd."

Van der Ploeg ontkende in Heerenveen feitelijk alleen de mededelingen over het telefoongesprek met drs. Timmer en dat met Televizier. De overige door Schelling geuite beschuldigingen waren "wel juist", zei hij. Alleen: hij had in de telefoongesprekken waar Rinze Zijlstra op doelde - (notabene op 'n moment dat werkgevers en bond in een heftig conflict over de c.a.o. waren gewikkeld! - Red. D & G) - alléén maar gepraat over de toekomstige structuur van de zuivelindustrie die... over 2 jaar (!) aan de orde zou komen. De zaal keek er wél van op. Niemand toonde zich geneigd om te geloven, dat de brandende strijdvragen die actueel waren helemaal niet zouden zijn aangevoerd.

"Ik heb", vertelde de voortdurend over zichzelf pratende Sake op een gegeven moment, "een baan aangeboden gekregen van de federatie van melkslijtersbonden."

"Daar zullen ze blij zijn met zo iemand", werd er aan een van de tafeltjes droogjes opgemerkt.

IS ER EEN GEVAL SAKE VAN DER PLOEG?

Bondsbestuurder Cees Schelling sprak op 4 juni in "De Koornbeurs" te Heerenveen op een gegeven moment over "het geval-Sake van der Ploeg". Het is op dat punt, dat onze zienswijze duidelijk van die van Schelling afwijkt.

Naar onze mening is er niet zozeer sprake geweest van een crisis, die door de oneerlijkheden en andere karaktereigenschappen van Sake van der Ploeg ontstaan is, maar van een crisis, die voortspoot uit functie, structuur en wezen van de vakbeweging. Naar onze overtuiging heeft niet de persoon van Sake van der Ploeg de bond in een crisis gebracht, maar moet in een permanente crisis-situatie in de bond (en in de vakbeweging in het algemeen) de verklaring worden gezocht voor de zo duidelijk in het licht gestelde karaktergebreken van Van der Ploeg. En als wij hier van een "crisis in de bond", of een "crisis in de vakbeweging" spreken, dan bedoelen wij niet een acute crisis - zoals die ontstond door het telefoongesprek van Sake van der Ploeg met drs. Timmer op zondag 15 april of door wat er verder aan het "paasbestand" vooraf ging - maar dan bedoelen wij de slepende crisis, die onverbrekelijk verbonden is met de rol, die de vakbeweging in de maatschappij vervult en vervullen moet.

Wij kunnen onze opvatting het beste illustreren aan de hand van een document, dat met de jongste gebeurtenissen in de zuivelbonden direct te maken heeft. Wij bedoelen het memorandum, dat Sake van der Ploeg heeft samengesteld voor de leden van de verbondsraad, waarin hij niet meer werd gehoord. Het bevat de letterlijke tekst van de maar liefst drie uur durende verdedigingsrede, die Van der Ploeg in het bestuur van de vakgroep heeft gehouden, uitgetypt, nadat die rede op een bandje was opgenomen. Het is een zeer lijvig document van maar liefst 31 dichtbetypte vellen en het ligt voor ons.

Het document waarvan wij spreken is buitengewoon onthullend. Het werd door Van der Ploeg opgesteld tot zijn verdediging, zoals we al constateerden. Wie het aandachtig léést (een bezigheid die ons vier uur heeft gekost!) krijgt een beeld van Sake van der Ploeg, dat volkomen in overeenstemming is met het beeld van Sake van der Ploeg, zoals dat door Schelling geschilderd werd in zijn een klein half uur durend requisitoir in Heerenveen. Sake rijst er uit op als een man, die inderdaad - zoals Rinze Zijlstra het formuleerde - voortdurend bezig is met de werkgevers te "konkelefoezen" en die met die werkgevers op zéér vertrouwelijke voet verkeert. Vraagt men, hoe het mogelijk is, dat men een dergelijk beeld van Sake verkrijgt uit een rede, die hij houdt om zich te verdedigen, dan is de verklaring deze, dat Sake zijn vertrouwelijke relaties en zijn gekonkelefoes met het ondernemersdom niet verheimelijkt of tracht te vergoelijken om de eenvoudige reden, dat hij dat allemaal een doodnormale zaak acht. En er komt nóg iets aan het licht, dat daarmee onmiddellijk samenhangt, namelijk de kijk die Van der Ploeg op taak en wezen van de vakbond heeft en op de daarmee samenhangende positie der bestuurders.

PORTRET VAN EEN VAKBONDSBESTUURDER.

Sake van der Ploeg is met werkgevers en met werkgeversvertegenwoordigers inderdaad buitengewoon vertrouwelijk. Als hij over hen spreekt in zijn "verantwoording", dan noemt hij ze aan één stuk door bij de vóórnaam. Het is Rinze vóór en Rinze na als hij het over de heer Zijlstra heeft en ir. Kottnerus van het Landbouwschap noemt hij onveranderd Cees, waardoor het zijn gehoor (het vakgroepsbestuur) soms volstrekt onduidelijk is of hij het nu over hém dan wel over zijn collega Schelling heeft. Over mevrouw Zijlstra - die hij op een gegeven moment aan de telefoon krijgt - spreekt hij als over Siep. Als hij dat telefoongesprek weergeeft, dan blijken zij elkaar te tutoyeren. Als hij een gesprek met ir. Kottnerus weergeeft, dan leest men, dat ook zij elkaar met jij en jou en met "jongen" aanspreken.

Met de secretaresse van het Landbouwschap, mej. Ouwendijk, blijkt Sake

van der Ploeg het al even goed te kunnen vinden. Iedere woensdagmorgen als hij bij het Landbouwschap (een organisatie van het bedrijfsleven!) vertoeft, blijkt zij zo'n beetje als zijn secretaresse te fungeren, wat er dus op neer komt, dat de werkgevers en meneer de vakbondsbestuurder dezelfde secretaresse hebben. Op een gegeven moment, als Sake van der Ploeg vanuit het kantoor van het Landbouwschap met het vakbondskantoor in Utrecht zéér vertrouwelijke telefoongesprekken voert over hetgeen de werkgevers in de zuivel - die hem op het Landbouwschap hebben opgebeld - zojuist hebben meegedeeld, dan neemt juffrouw Duwendijk, stenografisch en met een bandopname-apparaat, op wat Sake tegen zijn medebestuurders zegt, op verzoek van Sake!

Dat de werkgevers in de zuivel vakbondsbestuurder Van der Ploeg op het Landbouwschap weten te vinden, is al helemaal niets bijzonders. In de "Verantwoording" van Sake van der Ploeg is bijna doorlopend sprake van telefoongesprekken over en weer tussen hem en de werkgevers. De heren weten letterlijk van minuut tot minuut waar zij elkaar kunnen bereiken. Werkgever Ritze-
ma (pardon: Jaap Ritzema natuurlijk!) belt Sake om hem te vertellen waar hij bereikbaar is. Zijlstra (Rinze bedoelen we natuurlijk) weet heel precies van wanneer tot wanneer Sake op het Landbouwschap zal zijn en om hoe laat hij hem daarna zal kunnen bereiken op het ministerie.

Die passage in de "verantwoording", die over de telefoongesprekken met Zijlstra gaat is werkelijk kostelijk. Van der Ploeg begint met ze heel onschuldig voor te stellen. Er was, zo vertelt hij, een vergadering vastgesteld waarin werkgeversvertegenwoordigers en vakbondsbestuurders met elkaar zouden praten over de nieuwe structuur van de zuivelindustrie. Toen de conflictsituatie ontstond voelde Sake van der Ploeg (zelfs hij!), dat het in de gegeven omstandigheden naar buiten niet zo'n goede indruk zou maken als die vergadering zou doorgaan. Hij wilde haar liever uitstellen en dáárom belde hij Rinze Zijlstra op. Maar Rinze bleek, zoals Siep tegen Sake zei, nog in Zuid-Amerika te zitten en Van der Ploeg moest het uitstellen van de vergadering met een ándere werkgeversvertegenwoordiger regelen 7).

Bij zijn terugkomst uit Zuid-Amerika belt de heer Zijlstra Sake van der Ploeg. Ze spreken eerst over het uitstel van de vergadering - waarmee ook de heer Zijlstra akkoord gaat - maar dan stelt Zijlstra vanzelfsprekend vragen over de situatie. Tot de vakgroepsbestuurders zegt Sake dan letterlijk:

"Ik heb toen op de vragen die Zijlstra mij stelde zo goed mogelijk antwoord gegeven. Ik heb dit werk eerder bij de hand gehad en ik weet dan wel wat ik moet antwoorden en wat ik niet moet antwoorden..."

Nog geen twee regels verder leest men:

"Ik heb gezegd: Rinze denk er om, wij krijgen een goeie knokpartij, maar laten we er wél voor zorgen, en dat was vór voordat de gier- en melkzaak door mij voor de radio werd voorgelezen, dat er een lijn waardoor we elkaar kunnen bereiken aanwezig blijft."

Met andere woorden: met de staking in de zuivelindustrie in het verschieft blijkt Sake van der Ploeg niets zó belangrijk te vinden als het hand-

7) Uit het verslag blijkt, dat zo'n kwestie als het uitstel van zo'n vergadering een zaakje is, dat Van der Ploeg op eigen initiatief onderneemt. Het is niet iets, dat tevoren in het bondsbestuur is besproken.

haven van een "verbindingslijn" met de heer Zijlstra. Hij zegt eigenlijk met zoveel woorden: d'r begint nu wel een strijd tussen ons, maar de goede verstandhouding mag daardoor natuurlijk niet verstoord worden. Met onze innige samenwerking heeft dat allemaal niets te maken. Voor de werkgevers is zulk een verzekering natuurlijk alleen maar geruststellend. Het is mogelijk, dat de zuivelarbeiders hun bloed wel kunnen drinken, maar Sake van der Ploeg blijft in ieder geval hun vriend!

Er blijken uit de, hier iets verkort door ons weergegeven, passage nóg twee dingen:

Ten eerste: vór vóór de gier- en melkzaak - zoals Sake zelf zegt, had het telefoongesprek inzake die goeie verstandhouding met Zijlstra plaats. Op het moment derhalve dat Sake voor de luisteraars en kijkers in "Brandpunt" als de "onverzoenlijke strijder" poseerde, stond al vast - en wist Zijlstra al - dat hij allerm minst onverzoenlijk was!

Ten tweede: uit de mededelingen van Sake van der Ploeg in zijn "Verantwoording" komt hij naar voren als de man die méér dan wie ook, op de strijd aanstuurde. In een interview met een "Parool"-redacteur schildert hij zichzelf naderhand als de man, die in een strijd eigenlijk allerm minst heil zag en op andere plaatsen in de "Verantwoording" uit hij over het nut van een scherpe actie eveneens zijn twijfels. Waarop we hier stuiten is 'één van de vele tegenstrijdigheden waarvan het in het stuk van Sake wemelt en die ook zo kenmerkend zijn voor zijn gehele optreden.

KARAKTER- OF FUNCTIEKWESTIE?

Dat volstrekte eerlijkheid niet tot de sterkste karaktereigenschappen van Sake van der Ploeg behoort is duidelijk. Naar onze overtuiging echter is het volstrekt onjuist om met een dergelijke constatering "het geval-Sake van der Ploeg" als afgedaan en volledig verklaard te beschouwen. De gespletenheid in Sake's (in de vakbeweging gevormde) karakter, is naar onze mening terug te voeren op de gespletenheid van de vakbeweging zelf!

Aan de vakbeweging zélf kleeft, krachtens de rol die zij in de samenleving vervult, een innerlijke tegenstrijdigheid. Zij is een organisatie, waar arbeiders, dat wil zeggen: verkopers van arbeidskracht, lid van zijn. Haar functie is het, de verkoop van die arbeidskracht aan het bedrijfsleven te regelen en samen met het bedrijfsleven de organisatie van de arbeid tot stand te brengen, dat wil zeggen: de sociale vrede te garanderen namens de arbeiders, die zij pretendeert te vertegenwoordigen. Om die functie, in het belang van de kapitalistische productie te kunnen vervullen, moet de vakbeweging voortdurend de schijn wekken, iets ánders te zijn dan zij in wezen is.

Uit die tweeslachtigheid, uit deze tegenstelling tussen schijn en wezen, vloeit ook de tweeslachtigheid van haar bestuurders voort en bovendien hun autoritair en eigenmachtig optreden. Weliswaar zijn de bestuurders formeel aan de bij hun vakbond aangesloten arbeiders verantwoording schuldig, maar die formele verantwoording is, vanwege de taak die de vakbeweging vervult, een feitelijke onmogelijkheid. Van het vereiste samenspel met het ondernemersdom zou niets terecht komen, wanneer men het voortdurend aan de goedkeuring zou onderwerpen van de tot de ondernemers in tegenstelling staande arbeiders. De tweeslachtigheid van de vakbeweging bestaat niet slechts daarin, dat zij in het belang van de kapitalistische produktie werkt maar daar geenszins rondborstig voor kan uitkomen, zij komt ook hierin tot uiting, dat zij een interne democratie voorwendt, maar tegelijkertijd als een autoritaire bureaucratie moet functioneren. Als orgaan van de burgerlijke

maatschappij houdt de vakbeweging er een zogenaamde democratie op na, die niet minder formeel is, dan de burgerlijke democratie zelf.

Als Sake van der Ploeg in zijn "Verantwoording" de vertrouwelijke omgang met de werkgevers een volkomen normale zaak blijkt te vinden, dan is dat een gevolg van datgene, wat het wezen van het vakbondswerk uitmaakt. Als hij in diezelfde "Verantwoording" de vraag stelt of men hem dan werkelijk als "schizofreen" ziet en of dan werkelijk toch, al het gepraat over de "strijd" ten spijt "het overlegmodel in zijn onderbewustzijn gebakken" zou zijn, dan luidt het antwoord, dat datgene wat de mens is bepaald wordt door zijn plaats in het produktieproces en dat de plaats, die een vakbondsbestuurder in het produktieproces inneemt nu eenmaal die "schizofreniteit" en een onderbewuste neiging tot overleg teweeg brengt. En in het licht van dat alles moet men ook zijn uitlating zien, dat hij "een toneelspeler" is, "als het voor de bond moet". Daarnaast past zijn - enkele keren in zijn "Verantwoording" voorkomende - opmerking, dat hij er tijdens de aan de dag tredende persoonlijke tegenstellingen binnen het bondsbestuur aan dacht: "hoe krijg ik die bond weer in handen en hoe krijg ik de situatie zó, dat ik nog wat te zeggen heb", volkomen bij hetgeen wij hierboven schreven over het werkelijke karakter van de vakbewegings"democratie". Een vakbond is in handen van de ene bestuurder of van de andere en de ene bestuurder of de andere heeft het er voor het zeggen; de arbeiders niet!

Sake van der Ploeg heeft - wanneer men let op het wezen van de vakbeweging - een beleid gevoerd, dat zeer begrijpelijk is. Alleen... het is het beleid van gisteren. Natuurlijk is het nog altijd waar, dat de verkoop van de arbeidskracht een karwei vormt, dat in de maatschappij gerund wordt door de vakbondsbestuurders en de ondernemers samen. Maar zo goed als bij de aanwending van de arbeidskracht de patriarchale verhoudingen van het verleden hebben moeten wijken voor wat men noemt "een modern personeelsbeleid", zo goed vereist ook, bij het gecompliceerder worden der maatschappelijke verhoudingen, de verkoop van de arbeidskracht een zakelijker benadering. De tijd is voorbij, dat de verkoop van de arbeidskracht in een soort van "onderonsje" tussen vakbondsman en ondernemer kon worden geregeld. Wat Schelling in feite aan Van der Ploeg verwijt, is niet dat hij met de ondernemers samenwerkt en op vertrouwelijke voet staat (dat doet Schelling zélf ook), maar dat het samenspel met het ondernemerdom bij Sake van der Ploeg te weinig de moderne vorm en regels van het tegenspel respecteert. Die moderne vorm, dat tegenspel is niet alleen vereiste om de "mythe" te handhaven, die onontbeerlijk is voor de vakbeweging, het is óók vereist als men de verkoop van de arbeidskracht goed wil runnen.

Schadelijk voor de "mythe" is het bijvoorbeeld, wanneer Sake van der Ploeg - zoals uit zijn "verantwoording" blijkt - "postbode" speelt voor het ondernemerdom. Schadelijk voor het goed runnen van de verkoop van de arbeidskracht is de persoonlijke sfeer, waarin zijn beroepsmatige contacten met de werkgevers zich afspelen. Het is mede een ondernemersbelang, dat de "verzakelijking", die kenmerkend is voor de ontwikkeling van het kapitalisme, zich óók doorzet in het vakbondswerk. Vandaar, dat ook de ondernemers bezwaren hebben tegen Sake van der Ploeg; vandaar dat een man als de heer Zijlstra of een man als drs. Timmer bij Schelling zijn beklag doet over Sake.

MODERN CONTRA OUDERWETS.

Sake van der Ploeg is een ouderwetse vakbewegingsman, Cees Schelling daarentegen een moderne, zo goed als Arie Groenevelt het type van de moder-

ne vakbondsbestuurder vertegenwoordigt, de - na een conflict met hem afgetreden - oud-NVV-voorzitter Harry ter Heide echter weer het type van de ouderwetse. Uit dat verschil tussen Schelling en Van der Ploeg is hun onderling conflict geboren. Het verschil tussen hen bestaat niet daarin, dat Schelling een principieel ander beleid wil voeren dan Sake van der Ploeg, of dat Schelling strijdlustiger zou zijn en meer geneigd "het uiterste wapen" van de staking te hanteren. Over een staking denken deze beide opposanten, zoals we aanstonds zullen zien, in wezen ongeveer gelijk.

Er was - we wezen er al terloops op - één moment, waarop Sake van der Ploeg in Heerenveen een sterk argument hanteerde. Dat was, toen hij opmerkte, dat Schelling op dinsdag 17 april het beleid uitvoerde, dat hij (Sake) op maandag 16 april tevergeefs in het bondsbestuur verdedigd had.

Pier Tania, die Schelling op dinsdag 17 april 's avonds in het Varatelevisieprogramma "Achter het nieuws" had, interpreteerde - wij hebben het bewuste tv-programma gezien - Schellings houding kennelijk op dezelfde wijze als Sake van der Ploeg het deed, die in Heerenveen niet naliet op de overeenkomst van interpretatie te wijzen. Schelling betwistte de juistheid van een dergelijk oordeel, maar juist op dit ene punt was zijn betoog zwak en weinig overtuigend. Toen Schelling er, na afloop van de vergadering, door iemand op gewezen werd, dat ook hij per slot van rekening de dreigende zuivelstaking - waarvoor de achterban zich had uitgesproken - afgelastte zonder eerst met die achterban in overleg te treden, erkende Schelling dat feit volmondig. "Maar", zo voegde hij er aan toe, "in de vakbeweging is nu eenmaal zo'n gang van zaken onvermijdelijk!" Hij noemde dat: "het levensgrote probleem van de vakbeweging".

Wat hij niet uitsprak, maar wat desondanks bij hem te beluisteren viel, was de opvatting, dat ook de "maatschappij-kritische vakbeweging" niet in staat is dat probleem op te lossen. Dat is onze opvatting eveneens, wat ons overigens ook van Schelling moge scheiden.

Schelling legde na afloop van de Heerenveense vergadering, onder zes ogen, nog een interessante verklaring af, die hij - naar hij zei - "uiteraard onmogelijk in het publiek kon afleggen". Zij kwam hierop neer, dat hij - nét eender als Sake van der Ploeg - een landelijke staking in de zuivelindustrie als "een volstreckte onmogelijkheid" beschouwde. Zeiden we het niet, dat het verschil tussen de traditionele en de nieuwerwets-radikale vakbondsleider minder een inhoudelijk verschil is dan wel een van aanpak en methode?

DE INDUSTRIEBONDEN.

Er is - we hebben er al vaker in "Daad en Gedachte" op gewezen - een wijdverbreide opvatting, dat de Hoogovenstaking, de prikacties in de metaal en het dreigende zuivelconflict evenzovele symptomen waren van een radicalisering in de vakbeweging. Wij hebben die zienswijze afgewezen als strijdig met 't karakter van de vakbeweging en daarbij - net als in het hier voorafgaande - betoogd, dat niet de bestuurders hun stempel op de vakbeweging drukken, doch omgekeerd de vakbeweging haar stempel drukt op de bestuurders.

Wat zich in de Agrarische- en Voedings Bedrijfsbond NVV aan de vooravond van het Paasbestand en daarna heeft afgespeeld is naar onze mening in dit opzicht leerzaam en onthullend. Minstens zo leerzaam en onthullend is het, dat de zogenaamd-radikale leiders der industriebonden in feite geen andere houding hebben aangenomen dan Sake van der Ploeg.

Dat en niets anders valt af te leiden uit hetgeen daaromtrent op 19 mei j.l. werd gepubliceerd door de "Volkskrant"-journalist Piet van Seeters.

Met zijn publicatie werd, zoals we in de aanhef van deze beschouwing schreven, voor het eerst - ruim veertien dagen voor de vergadering van de Friese districten van de AVB in heerenveen - een tipje opgelicht van de sluier, waar achter tot aan dat tijdstip toe de geheimen van het zogenaamde Paasbestand verborgen werden gehouden.

Het artikel van Piet van Seeters werd geschreven aan de hand van twee vraaggesprekken met de voorzitters van twee industriebonden - die van het NVV en die van het NKV - de heren Groenevelt en Brussel. Hun respectievelijke verklaringen zijn hier en daar op bepaalde punten met elkaar in strijd. Desondanks valt de gang van zaken er tamelijk goed uit te reconstrueren. Wij citeren hier uit het tamelijk uitvoerige stuk die passages waarop het ons inziens aankomt, met weglating van die details, waaromtrent de verklaringen van beide heren van elkander afwijken:

BRUSSEL (NKV):

"Het idee van een paasbestand kregen wij het eerst te horen op vrijdag 13 april. We hadden toen om zes uur 's middags een gesprek met de drie voorzitters. Dat idee was voor ons helemaal nieuw. Ik heb meteen bezwaar gemaakt, omdat het naar mijn mening niet zo verstandig was. Niet verstandig tegenover de leden, want we moesten ze zónder enig resultaat in handen vragen om weer aan het werk te gaan. Ook niet verstandig tegenover de werkgevers. Ik was bang, dat zij het als een teken van zwakte zouden uitleggen, dat ze zich nog harder zouden opstellen op grond van de indruk dat ze ons bijna op de knieën hadden. Ik kon wél akkoord gaan met een paasbestand als er een oproep gedaan zou worden door een buitenstaander.... Dat werd SER-voorzitter drs. J. de Pous met wie laat in de middag (van maandag 16 april) contact werd gezocht. Zijn oproep kwam 's avonds in het NOS-journaal en bonden en werkgevers reageerden er meteen positief op..."

GROENEVELT (NVV):

"... We konden (op dinsdagmiddag 17 april) het paasbestand niet meer uitstellen. In diverse regionale bladen stond diezelfde middag dat de bonden tot een paasbestand besloten hadden. Dat nieuws was 's maandagsnachts uitgelekt.... Bovendien moesten we reageren, dat was met De Pous afgesproken. Hij wilde de oproep wel doen, maar alleen op voorwaarde dat wij er gevolg aan zouden geven..."

DE KOMEDIE.

Uit niets blijkt zo duidelijk, dat er een komedie is opgevoerd, dan uit de hierboven geciteerde woorden van Groenevelt. Naar buiten toe, voor het grote publiek en in de eerste plaats natuurlijk voor de arbeiders, werd de indruk gewekt, alsof de "volop in strijd staande" bonden van strijdlust waren vervuld en moest het lijken, alsof "een buitenstaander" een beroep deed, zowel op hen als op de ondernemers. In werkelijkheid ging het om een doorgestoken kaart. Het idee van een paasbestand kwam niet bij de "buitenstaander" op, maar bij de industriebonden zélf en dat al op de 13e april - zoals de

heer Brussel meedeelt - dat wil zeggen: op de dag, dat bij de zuivelbonden de (nauwelijks ernstig gemeente) ultimata de deur uitgingen en iedereen dus moest geloven, dat Nederland een week van nog fellere actie tegemoet ging.

Nog éér Sake van der Ploeg zijn salto mortale maakte waren derhalve de industriebonden al aan het nadenken over hun algehele terugtocht en capitulatie.

De komedie ging nog een stukje verder. Nadat De Pous zijn bestandsoproep had gedaan, speelden de bonden braaf hun rol. Ze deden net alsof ze die oproep ijverig bestudeerden en in beraad namen. In werkelijkheid stond hun reactie al bij voorbaat vast. Ze hadden De Pous beloofd, dat ze op zijn voorstel (zogenaamd zijn voorstel) van een paasbestand zouden ingaan. Die afspraak - zie de mededeling van Groenevelt hierboven - was de voorwaarde, die De Pous stelde. Alleen wanneer de industriebonden bij voorbaat beloofden een bestand te aanvaarden, was De Pous bereid - op verzoek van de industriebonden! - een bestandsoproep te laten uitgaan. De Pous had niet de minste lust om voor gek te staan. De industriebonden hadden De Pous nodig, omdat zij, als ze zélf met een bestandsvoorstel voor de dag waren gekomen, zélf, bij hun leden, voor gek hadden gestaan. Om te voorkomen, dat de bonden tegenover hun leden hun gezicht zouden verliezen was het plannetje van een bestandsvoorstel door een buitenstaander juist bedacht.

Een knap, een handig, ja, een geraffineerd bedenkfel, mag men wel zeggen. Maar wie zou willen volhouden, dat deze geraffineerdheid ook maar iets te maken heeft met een r a d i k a l i s e r i n g van het vakbondsbeleid?

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE"

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDAGEN

(Tweede kwartaal 1973)

C.v.d.B. te A. f 5,-; C.J.B. te A. f 31,50; A.B. te A. f 15,-; B.v.B. te M. f 5,-; H.W.J.d.H. te P. f 20,-; A.v.d.H. te W. f 20,-; C.H. te A. f 30,-; T.d.J. te A. f 25,-; T.J.M. te B. f 100,-; O.L.B. te A. f 20,-; G.A.d.P. te B. f 30,-; J.H.V. te A. f 6,-; F.L.V. te L. f 25,-. Totaal f 332,50.

=====